

Şehirler Binalarının Toplamından

DAHA FAZLASIDIR

Uzm. Dr. Sinan İBİŞ
Medikal Turizm Demeği
Başkanı

Afete dayanıklı şehirler kavramı son yıllarda büyük ilgi görmektedir. Doğal ve insan kaynaklı afetlerin meydana gelmesindeki artış, afete ve iklime dayanıklı şehirlere doğru göç etme ihtiyacı konusunda daha fazla farkındalığa yol açmıştır. Şehirler ve tüm sistem, iklim değişikliğinin etkilerine ve doğal ya da insan kaynaklı olabilecek felaketlere karşı savunmasızdır.

Afete dayanıklı şehirler kavramı son yıllarda büyük ilgi görmüştür. Doğal ve insan kaynaklı afetlerin meydana gelmesindeki artış, afete ve iklime dayanıklı şehirlere doğru hareket etme ihtiyacı konusunda daha fazla farkındalığa yol açmıştır. Şehirler ve tüm sistem, iklim değişikliğinin etkilerine ve doğal ya da insan kaynaklı olabilecek felaketlere karşı savunmasızdır. Son zamanlarda meydana gelen afetler, şehirlerin afetler ve iklimle ilgili olaylarla yüzleşmeye hazır olmadığını vurgulamaktadır.

Ancak her koşulda kentler, insanlara ve tesislere koruma sağlamak için işlevini sürekli olarak sürdürmek zorundadır.

Kentlere Göç Dramatik Şekilde Artış Göstermektedir

Son 70 yılda dünyanın kentsel nüfusunun %30'dan %56'ya yükseldiği ve bu yükselişin hızla artan altyapı taleplerine yol açtığı vurgulanmaktadır. TÜİK verilerine göre ülkemizdeki durumu değerlendirecek olursak; yıllık nüfus artış hızı 2020 yılında

binde 5,5 iken, 2021 yılında binde 12,7 olmuştur. Türkiye'de 2020 yılında %93 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2021 yılında %93,2 iken, belde ve köylerde yaşayanların oranı %7'den %6,8'e düşmüştür. 2021 yılında ise %93,2 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2022 yılında %93,4 olmuş, belde ve köylerde yaşayanların oranı %6,8'den %6,6'ya düşmüştür. Bu veriler bize ülkemizdeki

insanlarımızın artık kent merkezlerini tercih ederek, kentsel yaşamın risklerini daha çok yaşamak durumunda kaldıklarını söylemektedir. Ülkemizdeki nüfus hareketine ve artışına bakıldığında ise; afetsel riskleri yüksek şehirlerimizden olan özellikle İstanbul, İzmir, Kocaeli, Adana, Gaziantep gibi yaşamsal ihtiyaçların zorlandığı illerde nüfus yoğunluğunun ise çok fazla artış gösterdiği dikkati çekmektedir.

Afetlerde Başlıklar Çok Çeşitlidir

Şehir yönetimleri ve ulusal hükümetlerin nüfustaki bu değişimlere karşın, doğacak ihtiyaç ve risk taleplerini öngörerek hazırlıklı olmaları, kamu alanları başta olmak üzere çeşitli kurumsal mekanizmaları hazır hale getirmeleri önemlidir. Afetler dünyanın her bir tarafında çeşitli başlıklarda, artan sıklıklarda daha fazla yaşanır ve daha şiddetle hissedilir hale gelmiştir. Afetlere karşı hazırlıklı olmak %100 olarak mümkün olmasa da olası afet risklerini öngören yaklaşımların kayıtsız şartsız hayata dahil edilmesi, afet riskleri ile mücadele açısından çok önemlidir. Var olan veya zamanla değişen doğa koşulları ile iklimler, insanlara bağlı hatalı planlamaların afetler karşısındaki dirençsizlikleri insanların yıllarca emekleriyle yarattıkları tüm alt yapı ve yaşamı ortadan kaldırmakta, binlerce insanın yaralanmasına, ölmesine ve sakat kalmasına, hayvanlarımızın ve ekosistemimizin bozulması ile telafisi yıllara sair olabilecek ekonomik kayıplara ve çevresel bozulmalara neden olmakta, kültür mirasını ortadan kaldırmaktadır.

Riskleri Küçültmeyi Başarmış Yaşanabilir Şehirler

Olası risklere karşı savunma seçeneklerini güçlendirmiş, diğer bir tabirle akıllı ve güvenle yaşanabilir şehirlere sahip olmayı geliştirmiş, risk çeşitliliğini ve olasılıklarını küçülterek dayanıklılığını artırmış, toplumsal ve kurumsal bilinçlenme ile afetlere karşı hazırlıklı olma pozisyonunu güçlendirmeyi sağlamış olmak çok önemli hale gelmektedir. Coğrafi afetlerde bilgi oluşturma yetenekleri ile takip sistemlerini geliştirmek, olası afetlere karşı erken bilgileri elde etmek ve değerlendirmek

mek, elde edilen jeolojik veya iklimsel bilgilerle kentsel savunmasızlıkları en aza indirerek dayanıklılığın güçlendirilmesini sağlamak gelişmiş ülkelerde her geçen gün daha fazla önemsenmektedir.

Hızlı Kentleşmeye Bağlı Savunmasız Şehirsel Yaşamlar

Afete dayanıklı şehirler kavramı son yıllarda büyük ilgi görmektedir. Doğal ve insan kaynaklı afetlerin meydana gelmesindeki artış, afete ve iklime dayanıklı şehirlere doğru göç etme ihtiyacı konusunda daha fazla farkındalığa yol açmıştır. Şehirler ve tüm sistem, iklim değişikliğinin etkilerine ve doğal ya da insan kaynaklı olabilecek felaketlere karşı savunmasızdır. Son zamanlarda ülkemizde meydana gelen afetler, şehirlerin afetler ve iklimle ilgili olaylarla yüzleşmeye hazır olmadığını vurgulamaktadır. Ancak her koşulda kentler, insanlara ve tesislere koruma sağlamak için işlevini sürekli olarak sürdürmek zorundadır. Özetle hızlı kentleşme ve kontrolsüz insan faaliyetleri, şehirlerin meteorolojisi ve çevresi üzerinde büyük bir etki yaratarak kendi çevresel tehlikelerini artırmaktadır. Çoklu tehlikeler, yoğun nüfuslu alanlar için ciddi tehditler oluşturmaktadır. Şehirlerde hatalı arazi kullanımı, arazi örtüsü, sismosite, kuraklık, olası taşkınlar veya seller, yeraltı sularının çekilmesi ile deprem risklerinin artması gibi birçok başlıkta afetsel riskler her zaman değerlendirmeye açıktır. Olası risklere karşı afet senaryoları hazırlamak ve gerekli önlemleri almak, proaktif planlamalar yapmak, erken uyarılarla ilgili adımları gerçekleştirmek kentsel gelişim hedeflerine yatırım yapmakla eşdeğerdir ve kentlerin sürdürülebilirliği için önemli kararlar ve uygulamalardır.

Dirençli Şehirler

Dirençli şehirler, aşırı hava koşulları, ulusal veya uluslararası ekonomik çöküş, şebeke elektrik kesintileri veya gıda tedarikindeki kesintilerden kaynaklanan potansiyel felaketler gibi önemli tehdit unsurlarına dayanabilir. Dayanıklılık genel olarak inşa edilmiş çevre ve altyapının kuraklık, uzun süreli yüksek veya düşük sıcaklıklar veya seller ile başa çıkmak için tasarlanırken; hizmetlerin merkezi olmayan, ağ bağlantılı ve yerel olarak tedarik edildiği işbirliklerine sahip olabilme anlamına gelir. Dirençli bir şehir hem şokları, hem de stresleri ele alarak, olumsuz olaylara daha iyi yanıt verebilir hale gelir ve genel olarak hem iyi, hem de kötü zamanlarda temel işlevleri tüm nüfusa daha iyi sunabilir.

Dirençli Şehirlerde Öne Çıkan Değerler

Dünyada olumsuzluklara karşı pozisyonlarını güçlendirmeyi başarmış birçok dirençli şehir ve şehirsel uygulamalar giderek yaygınlaşma eğilimindedir. Bu şehirlerde öne çıkan bazı uygulama merkezli hususların örnek alınması birçok şehrimiz için kolay olabilir.

Çevreyi ve insanları korumak üzere yaygınlaştırılmış bisiklet yolları ve bisiklet kullanımına teşvikler söz konusudur. Hızlı otobüs, tren, tramvay, metro gibi toplu taşıma sistemleri

yaygınlaşmıştır. Şehirlerin içindeki ve çevresindeki araç yolları, yaya yolları ve geçitleri, otoparklar, yürüme ve koşu alanları yaygındır. Elektrikli ve hibrit araç kullanım teşvikleri ile bu araçların şarj ve bakımları için birçok nokta yaygınlaştırılmıştır. Binalarda ısı yönetimi, su kullanımı ve atık yönetimi ile ilgili disiplinlerin benimsenmesi, uygulanması son derece başarılıdır. Yağışı davet

eden yeşil alanların yaygınlığı, geniş parklar ve yağışların emilmesine imkân sağlayan, betonlaşmadan uzak, yeterince toprak alanlar söz konusudur. Yerel olarak yetiştirilen gıdaların topluluk destekli tarımdan, çiftlik dükkânlarından, kapalı alanda tarım yapılan seralardan, çiftçiden doğrudan satış alanlarından elde edilmesi mümkündür. Bölgesel ve yerel ısıtma sistemleri olabildi-

Dünyanın bazı bölgelerinde kentleşme süreçlerinin yoğunlaşması, büyüyen sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve herkes için temel altyapı ve hizmetlere yönelik ihtiyaçlar, şehirleri yarının risklerine hazırlamak için yeni uyarlanabilir stratejiler gerektirmektedir.

ğince yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilmektedir. Dijital ağların her türlü riske karşı ayakta kalabilme sağlamlığı ile hizmetlerini sürdürebileceği garanti edilmektedir. Şehirlerdeki sağlamlığı, yapısal bütünlüğü ve kaynakları korumayı sağlamada sivil toplum rolleri geliştirilmiştir ve sivil topluma inisiyatif yaratma ve kullanma teşvikleri sunulmuştur.

Şehrsel Dayanıksızlıklarda Majör Etkenler

Şehirlerin dayanıksızlıklarında finansal ve ekonomik krizler, nüfus akışları, çevre ve iklim olayları, doğal ve insanların neden olduğu afetler, sosyal çatışmalar ve terörizm, şehirlerin yaşayabileceği zorluklardan sadece birkaçıdır. Dirençli bir şehir, insanların yaşamlarını korurken ve geliştirirken, herhangi bir şok veya stres sırasında hizmet ve işlevlerin

sürekliliğini sürdürebilir. Doğal ve teknolojik tehlikeler özellikle yüksek kalıcılığa ve yoğunluğa sahiptir. Dünya çapında, riske açık alanlardaki kentleşme süreçleri, insanların ve varlıkların savunmasızlığını artırmaktadır. Hızlı kentleşme, göç, doğal afetler veya çatışmalar tarafından tetiklenen nüfus yer değiştirmesi gibi hususlar konut, altyapı, iş piyasası, kentsel çevre ve topluluk uyumu üzerinde baskı oluşturmaktadır. Büyük gayri resmi kentsel yerleşimler, potansiyel olarak şehirleri krizlere karşı daha savunmasız hale getiren sosyal kutuplaşmalarla şiddetlenmektedir. Dayanısızlığı tetikleyen etkenlerden dünya çapında etkilenen ülkelerde hafifletici ve önleyici politikaların etkili bir şekilde benimsenmesine yönelik büyük ve önemli bir dönüşüme ihtiyaç vardır.

Dayanısızlıkta Mali Krizler

Avrupa şehirlerinde olduğu gibi ülkemizde de belirginleşen mali ve ekonomik kriz sosyal eşitsizliklerin artmasına neden olmuştur. Özellikle dünyanın bazı bölgelerinde kentleşme süreçlerinin yoğunlaşması, büyüyen sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve herkes için temel altyapı ve hizmetlere yönelik ihtiyaçlar, şehirleri yarının risklerine hazırlamak için yeni uyarlanabilir stratejiler gerektirmektedir. Ek olarak, iklim değişikliğiyle ilgili riskler ve belirsizlikler ile yeni teknolojilerin istenmeyen sonuçları dikkate alındığında, şehirler sistemik zorluklarla mücadeleye uyarlanabilirler ve böylece tanımlanacak zorluklarla esnek bir şekilde başa çıkabilirler.

Yaşamsal Rota Şehirleri Göstermektedir

Birçok nedenden dolayı insanlığın çoğu için gelecek, şehirlerde yaşa-

mayı gerektirmektedir. Ancak bunu güvenli bir şekilde yapmak için, kentsel toplulukların karşı karşıya kaldıkları artan ve değişen şoklara karşı hazırlıklı ve dayanıklı olmaları gerekmektedir. Şehirler kırsal alanlardan insanları fırsat ve bağlantı arayışı içinde her zaman çekmiştir. Ancak şu anda dünyanın kentsel nüfusu her hafta yaklaşık 1,4 milyon kişi artış göstermektedir. Bu eğilim devam ederse, 2050 yılına kadar dünya nüfusunun tahminen

Hızlı kentsel büyüme doğru planlanmazsa, afetlere, hastalıklara, iklim değişikliğinin etkilerine ve diğer tehlikelere maruz kalan insan sayısı da artmaya devam edecektir.

üçte ikisinin şehirlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Bu hızlı kentsel büyüme doğru planlanmazsa, afetlere, hastalıklara, iklim değişikliğinin etkilerine ve diğer tehlikelere maruz kalan insan sayısı da artmaya devam edecektir. Genellikle en yüksek riskli bölgelerde yaşadıklarından ve kendilerini korumak için en az kaynağa sahip olduklarından, en çok acı çekecek olanlar en fakir insanlardır. Hızlı ve plansız kentleşmede kentsel alanlardaki afetlere hazırlanmak, müdahale etmek ve toplulukların afetlerden kurtulmasına yardımcı olmak söz konusu olduğunda; yetkililer ve insani yardım kuruluşları için yeni zorluklar da söz konusudur. Hükümetler, topluluklar, kalkınma aktörleri, özel sektör ve akademi ile birlikte çalışarak, kentsel geleceğimizde birlikte güvenle yaşayabilmemiz için sürdürülebilir, yeşil ve kapsayıcı kentsel gelişimin desteklenmesine; kırsal bölgelerde ise tarımı ve hayvancılığı referans alan yaşam ile üreticiliğin teşvik edilmesine, şehirlerden kırsal kesime geri dönüşüne yönelik cazip imkânlar oluşturulmalıdır.

